

AZEM BEJTË GALICA

KRYEKOMANDANT I ÇETAVE ÇLIRIMTARE

Populli ynë ka një histori të dhimbshme, por krenare. Përherë jetoi në trojet e veta, por kurrë i lirë. Kjo bëri që përherë të jetojmë me syrin në shënjestër. Denbabaden luftëra, beteja, sakrifica. Që nga Skënderbeu e deri te Adem Jashari. Një hallkë të fortë të këtij zingjiri gjashtëqindvjeçar e përbën edhe Lëvizja Kaçake, e cila kulmoi me Azem e Shote Galicën.

Azem Galica u lind më 10 dhjetor 1889. I rritur në një familje me tradita luftarake e atdhetarie, që në fëmijëri u përcaktua në rrugën e lavdisë. I ati, Bejtë Galica, ishte ndër luftëtarët më të njohur të Drenicës, i cili ra heroikisht në betejën e njohur kundër satrapit Shemsi Pasha, më 1907, në mes Rezallës dhe Deviçit.

Bejta kishte edhe tre djem të tjerë: Seferin, Zenelin dhe Ademin, por Azemi ishte më i dalluari. Ishte i zgjuar, besnik dhe shumë i shkathët. Ende pa i mbushur njëmbëdhjetë vjet, me pushkën e dajës së vet, Kurt Selacit, vret kriminelin serb, Stojanin.

Gjatë viteve 1910-12 shpërthyen kryengritjet e përgjithshme për pavarësinë e tokave shqiptare. Më 5 maj 1912 Hasan Prishtina doli në Drenicë, në kullën e Ahmet Delisë, mbathi opingat dhe dha kushtrimin për një luftë mbarëkombëtare kundër Perandorisë

osmane. Edhe trimi 20 vjeçar radhitet në çetat e Drenicës dhe merr pjesë në betejën legjendare të Merdarit.

Megjithatë, me theqafjen e Turqisë, mbi trojet tona të molisura u vërsulën bandat kriminale serbe. Luftëtarët e lirisë u ndoqën, u vranë dhe u burgosën. Edhe Azem Galica bashkë me dy vëllezërit arrestohet. Për disa muaj vuajti në baltën e Runikut, ku ishte formuar kampi famëkeq e rrëqethës. Drenicarët nuk duruan shumë. Një ditë e sulmuan dhe të burgosurit u liruan. Mirëpo xhandarët u vunë në ndjekjen e trimit, derisa e zunë dhe e dërguan në thellësi të Serbisë, në Zajeqar, gjegjësisht në Pozharevc. As prangat e rënda nuk e penguan shpirtin e etur për liri. Në pranverën e hershme të vitit 1915 Azem Galica u gjend në Drenicë.

Kthimi i tij ngjalli shpresat për ditë më të mira. Pa humbur kohë formoi çetën luftarake, e cila më vonë do të bëhet **NËNA E ÇETAVE**. Ato ditë në Kosovë u ndërruan edhe pushtuesit, në vend të serbëve erdhën austrohungarezët dhe bullgarët. Pushkët e lirisë nuk e ndalë në këngën e tyre. Shaqir Smaka me kohë kishte formuar çetat çlirimtare dhe luftonte pa pushuar.

Tashmë Azem Galica në Çetën e tij kreshnike kishte edhe shoqen e jetës e të pushkës, kishte Nusen e Maleve- **SHOTË GALICËN**, me të cilën qe fejuar para se të binte në burg. Këta dy bashkëshortë e bashkëluftëtarë u bënë tmerr për armikun e për ata që i bënë argatë dreqit. Një ditë, kur Azemi mungonte, forca të shumta austriake ia mësyjnë Galicës. Pas një lufte të rreptë, dy vëllezërit e tij, Seferi dhe Zeneli, zihen të gjallë dhe pushkatohen në malin Gamna.

Betejën më të njohur kundër këtyre pushtuesve e zhvillojnë në Abri, më 6 mars 1917, ku plagoset për vdekje edhe vëllai i tij i vogël, ADEMI. Pos tjerash nuk duhet harruar as aksioni i suksesshëm në Përrua të Keq, kur me pak trima zuri mbi 2000 ushtarë austrohungarezë dhe të gjithë i dorëzoi në Mitrovicë, te komnadanti francez Balshe.

Më 1918 formohet Mbretëria SKS, që populli e quajti Serbia e Dytë, e cila edhe më rëndoi çizmen mbi tokat tona të shkretuara. Në anën tjetër as shqiptarët nuk qëndruan duarkryq. Po këtë vit, intelektualët shqiptarë nën udhëheqjen e Hoxhë Kadri Prishtinës formojnë Komitetin **"MBROJTJA KOMBËTARE E KOSOVËS"** me seli në Shkodër. Ky Komitet, për t'u ardhë në ndihmë kryengritësve hartoi **PROGRAMIN** prej 10 pikësh dhe Azem Galicën caktoi kryekomandant të çetave çlirimtare, të cilat numëronin mbi dhjetë mijë luftëtarë.

Dhe, në pranverën e vitit 1919, pikërisht më 6 maj, shpërtheu kryengritja e përgjithshme, duke përfshirë mbarë Drenicën dhe Dukagjinin. Ajo u shua me gjak, por pati jehonë të madhe. Serbia u përpoq t'i zërë udhëheqësit e saj. Azemi e Shotë Galica ranë nëpër shumëgracka, pordolën faqebardhë. Luftërat dhe betejat e tyre nuk kishin të ndalur. Bishat serbe tërë mllëfin e shfrenin, duke u hakmarrë mbi të paarmatosurit. Në janarin e vitit 1920 dogjën Kollën, kurse më 1921, në malet e Dubovcit e pushkatuan nënë Sherifen me bija e mbesa. Por të gjitha këto veprime kriminale i paguanin me kokë. Kështu, fill pas kësaj, Shota me vëllezër e me shokë, hyn në Mitrovicë dhe naçellnikut fytyrzi ia numëron plumbat në lule të ballit.

Në dhjetorin e vitit 1921 formohet *Zona e Neutrale e Junikut* ku kaluan shumica e luftëtarëve të lirisë. Ata, herë pas here dilnin edhe në Shqipëri, sidomos në Shkodër, ku merrnin udhëzimet për veprime të mëtejme.

Serbia, duke mos ia dalë me luftëra e me armë, zuri të përdorë taktikë tjetër, atë të mashtrimit, duke zhvilluar bisedime me prijësit e çetave. Në ndërkohë u formuan edhe dy zona të lira: ajo e Dumnicë, në krye me Mehmet Konjuhin dhe ajo e Drenicës, në krye me Azem Galicën.

Zona e lirë e Drenicës, që më shumë njihet si *ARBËRIA E VOGËL*, në fillim përfshinte të gjitha fshatrat e komunës së atëhershme të Prekazit: Galicën, Lubovecin, Mikushnicën, Prekazin, Dubovcin, Beçiqin, Krasaliqin, Tërnavcin, Kuçicën dhe Stërmcin. Prej janarit të vitit 1924 ngushtohet, duke u kufizuar në tri fshatra: Galicë, Lubovec dhe Mikushnicë. Kjo bërthamë e shtetit shqiptar rrezatoi atdhedashuri mbi të gjitha trojet shqiptare dhe frymëzoi luftërat për liri.

Por, të pabesët, me mësimet e Pashiqit dhelprak, agun e hershëm të 15 korrikut 1924, pra sot e 80 vjet më parë, e rrethuan *ARBËRINË E VOGËL*. Hesapi pa hanxhinë u doli dardhë me bisht. Beteja që e ashpër dhe zgjati gjatë gjithë ditës. Meqenëse ishte festa e Bajramit të Vogël, shumica e luftëtarëve të çetës ishin shpërndarë nëpër shtëpitë e veta. Një grup i vogël trimash, hiç më shumë se 13 veta, qëndronin kundër një ushtrie të madhe me armatim e artileri të rëndë. Të tri fshatrat e rrethuara u rrfashuan me tokë. Ata që u zunë, gra, pleq e fëmijë, u masakruan dhe u dogjën në zjarr (me emër dihen 82 veta). Në radhët e armikut pati më shumë.

Kryetrimi mori plagët vdektare, por shokët e mirë e bartën deri në Qyqavicë. Aty arriti edhe Shota, e cila atë ditë ishte treguar heroinë e vërtetë dhe shumicën e familjeve galicase i kishte nxjerrë jashtë rrethimit. Lajmi për Epopenë e Arbërisë së Vogël u përhap si me krah. Me të shpejtë mbërriti edhe çeta e Mehmet Konjuhiti dhe e Shyt Bajçinovcit. Mehmeti kur e pa Azemin shtrirë në vig, zuri të qajë me zë. Azemi, që e çmonte shumë trimin, u ngrit në bërryla e tha: "*Tash mbasi u bëmë bashkë me Mehmetin s' kanë çka na bëjnë shtatë kralat*". Edhe dy javë të tjera jetoi trimi duke u dhënë kurajo luftëtarëve të mërzitur. Natën midis 24 e 25 korrikut 1924, në malet midis Përçevës dhe Gllarevës, lodhet shumë. Para se t'ua linte shëndenë i porosit shokët që trupi i tij i pajetë kurrësi të mos bjerë në dorë të serbëve. Ata ia dërgojnë amanetin në vend. Në fshehtësinë më të madhe e lëshojnë në shpellën e thellë 73 metra *Çuku që kërcet*. Në krye të **ÇETËS** vihet Shotë Galica dhe lufta vazhdon nën britmën: **O prite, prite Azem Galicën!**

Heroizmi dhe luftërat 12- vjeçare të këtyre dy bashkëshortëve e bashkëluftëtarëve të pandashëm dhe e bashkëluftëtarëve të tjerë vunë themelet e lirisë së sotme dhe frymëzuan brezat deri në fitore. Shumë beteja të UÇK-së u zhvilluan dhe u fituan nën britmën e njëjtë: **O prite, prite Azem Galicën!**

Sivjet, për herë të parë në historinë tonë, pra 80 vjet pas betejës së tij të fundit, Azem Galica pënderohet ashtu si e meriton: me Simpozium shkencor në nivel kombëtar, me Akademi përkujtimore dhe me finalizimin e fazës së parë të Projektit të Kompleksit përkujtimor: "**AZEM E SHOTE GALICA**".

Dhe nuk thuhet kot: Kush nderon historinë, krijon ardhmërinë!

Besoj se edhe ne e kemi marrë të mbarën!

Galicë, 15 korrik 2004

Bedri TAHIRI